

College voor Examens

Bijlage bij de septembermededeling centrale examens 2013

KANDIDATEN MET EEN BEPERKING

Centrale examens 2013

september 2012

Ten aanzien van de examinering in het voortgezet onderwijs van kandidaten met een beperking is het uitgangspunt geformuleerd in het Eindexamenbesluit (artikel 55) en het identieke artikel 33 van het staatsexamenbesluit. Het College voor Examens geeft aan beide artikelen invulling door levering van aangepaste examens, en het geven van nadere instructies omtrent de afname.

Hieronder volgt ten behoeve van het centraal examen 2013, een overzicht met toelichting op het leveringsaanbod en de regels en procedures die daarbij gelden.

Dit is de eerste keer dat dit overzicht op deze manier wordt aangeboden. Daarom wordt feedback op prijs gesteld. Vragen over de informatie, opmerkingen over ontbrekende thema's en dergelijke kunt u richten aan info@cve.nl

Artikel 55 van het Eindexamenbesluit bepaalt dat de directeur van de school bij school- en centraal examen aanvullende maatregelen kan treffen gericht op het bevorderen van de toegankelijkheid van de examens voor kandidaten met een beperking. Voor verschillende beperkingen worden in deze bijlage ten aanzien van de centrale examens de condities, het leveringsaanbod en de procedures nader toegelicht.

In het algemeen geldt:

- De directeur meldt de aanpassingen bij school- en centraal examen tijdig bij de inspectie.
- Bij niet objectief waarneembare beperkingen is een verklaring nodig van een door zijn beroepsgroep erkende deskundige.
- Aanpassingen bij het centraal examen moeten zijn voorafgegaan door vergelijkbare aanpassingen in onderwijs en schoolexamen.
- Het aanpassen van het centraal examen (of het beoordelingsvoorschrift) door de directeur is niet toegestaan. Er dient gebruik te worden gemaakt van door CvE geleverde aangepaste examens (versies); wanneer het aanbod niet voldoet dient contact te worden opgenomen met CvE.
- Niet toegestaan is extra informatiemateriaal dat mogelijk een deel van de exameneisen vervangt.
- Hulpmiddelen als reken- en spellingskaarten of digitale woordenboeken zijn niet toegestaan.

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

september 2012

Inhoud

1. Wat is nieuw bij de centrale examens 2013?	4
2. Dyslectische kandidaten.....	4
2.1 Tijdverlenging	4
2.2 Lettergrootte.....	4
2.3 Verklanking (audio)	5
2.3.1 Verklanking (audio): de Daisy-CD	5
2.3.2 Spraaksynthese (audio)	6
2.3.3 Keuze tussen spraaksynthese en Daisy	8
2.4 Digitale examens voor dyslectische kandidaten	8
3. Kandidaten met een auditieve beperking	9
4. Kandidaten met een visuele beperking	9
5. Kandidaten met een zeer zware beperking	11
6. Overige beperkingen.....	11
7. Procedure - samenvatting	11
8. Wat mag niet?	13
9. Extra informatie	13

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

september 2012

1. Wat is nieuw bij de centrale examens 2013?

Nieuw is vooral de puntgrootte van de examens, waardoor een vergroting voor dyslectische kandidaten niet meer nodig is. Daarnaast wordt in 2013 het voor spraaksynthese (computerspraak) geleverde bestand beter geschikt gemaakt voor gangbare spraaksynthesesoftware. Enveloppen met examens, ook enveloppen met bestanden voor spraaksynthese of Daisy mogen niet vooraf worden geopend.

Nieuw is tenslotte dat vanaf 2013 *alleen voor Nederlands en Engels* ook voor het tweede tijdvak Daisy's worden geleverd voor dyslectische kandidaten. In de tekst over dyslectische kandidaten wordt een en ander nader toegelicht.

2. Dyslectische kandidaten

De gangbare aanpassingen voor dyslectische kandidaten betreffen verklanking (voorlezen van teksten), een geschikte lettergrootte en (maximaal een half uur) extra tijd. Niet toegestaan zijn o.a. spellingskaarten of een digitaal woordenboek. Een andere beoordeling van examenonderdelen (m.n. spelling) is niet toegestaan.

2.1 Tijdverlenging

Op grond van artikel 55 van het Eindexamenbesluit kan bij centrale examens een half uur tijdverlenging worden toegekend aan dyslectische kandidaten. Bij de cspe's dient een en ander zo te worden uitgewerkt dat de tijdverlenging wordt gegeven waar dit op grond van de beperking noodzakelijk is. Dus geen tijdverlenging bij een vaardigheid als bijvoorbeeld voedselbereiding, wel bij het voorbereidende leeswerk.

2.2 Lettergrootte

De papieren centrale examens worden *vanaf het centraal examen 2013* standaard geleverd in puntgrootte 12. Tot 2012 was de standaard puntgrootte 11. Het basislettertype is Arial. Bij moderne vreemde talen kan bijvoorbeeld bij vragen met veel krantenartikelen worden gekozen voor enige variatie in lettertype. Op Cito.nl (onder het kopje "centrale examens") staan voorbeelden van examens in de nieuwe puntgrootte. Puntgrootte 12 is een adequate lettergrootte voor kandidaten met een leesbeperking. Het is niet toegestaan de envelop met de examens eerder te openen om te vergroten. (Voor kandidaten met een visuele beperking kan een grotere letter nodig zijn, die wordt dan op bestelling geleverd). Door de grotere standaardletter en het vervallen van de noodzaak om zelf

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

september 2012

te vergroten, wordt de organisatielast voor scholen verlicht, wordt het risico op onbedoelde schending van de geheimhouding (originelen die op of in de kopieermachine achterblijven) gereduceerd en worden de incidenteel voorkomende vergrotingsfouten met name bij tekeningen, tabellen en grafieken voorkomen.

Terwijl de teksten en vragen, dus bijna het hele examen, in puntgrootte 12 zijn, kan bij grafieken, tabellen e.d. een kleinere letter worden gehanteerd. Als de dyslectische kandidaat de letters hier als (te) klein ervaart, kan hij gebruik maken van een leesliniaal.

2.3 Verklanking (audio)

Op grond van de deskundigenverklaring kan de directeur aan een kandidaat met een leesbeperking het recht op audio (voorlezen) toekennen. Bij de centrale examens kan dat op drie manieren worden uitgevoerd: door een toezichthouder op verzoek te laten voorlezen, door gebruik te maken van een Daisy-CD, of door middel van spraaksynthese waarbij de digitale tekst omgezet wordt in computerspraak. Een voorlezer is alleen toegestaan waar een ander adequaat middel ontbreekt.

Bijvoorbeeld bij leesteksten in de cspe's (daarvoor wordt geen audio geleverd), of voor kandidaten die gewend zijn aan de Daisy bij examens waarvoor geen Daisy wordt geleverd (de meeste vakken in het tweede tijdvak). Bij digitale examens (Examentester of Autoplay-examens) wordt een speciale dyslexievariant met spraak geleverd of is de spraak standaard in het examen opgenomen.

2.3.1 Verklanking (audio): de Daisy-CD

Als een dyslectische kandidaat recht heeft op audio, dan kan de directeur bij de papieren centrale examens (m.u.v. de cspe's beroepsgericht) een Daisy-CD bestellen. De Daisy bevat ingesproken tekst (natuurlijke spraak) van de tekst van het examen (teksten, vragen, eventuele bronnen). De Daisy kan worden afgespeeld in een speciale Daisy-speler, of op een computer of laptop. Op de laatste is dan speciale Daisy-afspeelsoftware nodig, gratis te downloaden van www.daisy.org/amis

Het speciale Daisy-format maakt het, bijvoorbeeld in vergelijking met een audio-CD, gemakkelijker om te navigeren tussen bijvoorbeeld tekst en vragen en o.a. ook het leestempo te regelen. De bediening vergt weinig oefening (spreekt eigenlijk voor zich), zeker bij gebruik via de computer/laptop werkt e.e.a. zeer overzichtelijk. Bij examens@duo.nl kunnen Daisy's van oudere examens tegen vergoeding van handlingskosten worden besteld. Geef daarbij vak(ken) en schooltype door.

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

De Daisy-CD wordt op bestelling in de gevraagde kandidaataantallen geleverd, voor het eerste tijdvak. De enveloppen met de Daisy-CD mogen niet voorafgaand aan het examen worden geopend.

Om verschillende logistieke redenen wordt de Daisy uitsluitend op CD geleverd. Als tijdens het examen gebruik wordt gemaakt van een Daisyspeler of computer/terminal zonder CD-speler, dan heeft de school de volgende mogelijkheden:

- a. aanschaf van losse, op de USB-poort aan te sluiten DVD-spelers;
- b. overzetten van het Daisy-bestand op een USB-stick of geheugenkaart. Dit mag direct voorafgaand aan de examenzitting gebeuren, maar dan wel onder toezicht en in de examenruimte.

De Daisy wordt geleverd op bestelling voor alle papieren centrale examens (met uitzondering van de cspe's) in het eerste tijdvak *en vanaf het centraal examen 2013 voor Nederlands en Engels (alle schooltypen) ook voor het tweede tijdvak.*

Dat voor het tweede tijdvak in het algemeen, geen Daisy wordt geleverd, heeft te maken met de onvoorspelbaarheid van het gebruik in het tweede tijdvak. Als de kandidaat in het eerste tijdvak Daisy heeft gebruikt en hij herkanst een ander vak dan Nederlands of Engels, dan zorgt de school voor een individuele voorleeshulp.

Vanaf 2013 wordt ook voor Nederlands en Engels tweede tijdvak een Daisy geleverd. De reden hiervoor is dat de kans dat op een school een dyslectische kandidaat bij het centraal examen Nederlands of Engels tweede tijdvak een Daisy zou willen gebruiken, groter dan bij veel andere vakken: omdat alle kandidaten deze vakken in hun vakkenpakket hebben, omdat deze examens relatief veel nauw luisterend leeswerk bevatten, en voor havo en vwo ook omdat deze vakken vanaf 2013 bij de uitslag een zwaardere positie hebben gekregen (kernvakkenregel).

De Daisy's Nederlands en Engels worden geleverd aan alle scholen die voor het eerste tijdvak Daisy's Nederlands en/of Engels hebben besteld. De tweedetijdvak-Daisy wordt in maar één exemplaar geleverd. De school kan, binnen de examenruimte en onder toezicht direct voorafgaand aan de afname, het geleverde exemplaar kopiëren (op CD's, of USB-sticks of geheugenkaarten). Nadere instructies volgen bij de maartmededeling.

2.3.2 Spraaksynthese (audio)

Dyslectische kandidaten die recht hebben op audio, kunnen gebruik maken van spraaksynthese waarbij de computer via spraaksynthesesoftware de digitale tekst omzet in spraak. De school of de kandidaat zorgt voor de spraaksynthesesoftware. CvE levert (van de

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

september 2012

papieren centrale examens) een bestand dat geschikt is voor spraaksynthese. Enkele papieren examens zijn uitgezonderd: Fries (daarvoor zijn nog geen stemmen leverbaar), Latijn en Grieks (Latijnse en oud-Griekse spraak is niet beschikbaar), Russisch, Turks en Arabisch (zeer kleine aantallen kandidaten, desgewenst te regelen met voorleeshulp).

Spraaksynthesesoftware kan veel mogelijkheden bieden die bij centrale examens **niet** zijn toegestaan, zoals een digitaal woordenboek. De school dient erop toe te zien dat verboden zaken niet worden gebruikt. Dat geldt ook voor verbinding van de computer met de buitenwereld via internet of e-mail.

De bestanden, geschikt voor spraaksynthese, worden geleverd als pdf. Het bestand bevat het examen in een opmaak die identiek is aan die van het papieren examen, en is geschikt gemaakt voor spraaksynthesesoftware. De pdf wordt geleverd op CD-ROM, in kandidaat-aantallen conform de bestelling door de school. *Dit is nieuw in 2013. De tekst-CD die t/m 2012 werd geleverd en bedoeld was voor vergroting en/of spraaksynthese, werd maar in één exemplaar geleverd.* Het vooraf openen van de envelop is **niet** toegestaan. Als de kandidaat een computer heeft zonder CD-ROM-drive, dan kan gebruik worden gemaakt van een losse op de USB-poort aan te sluiten CD-ROM-speler of kan binnen de examenruimte en onder toezicht direct voorafgaand aan de afname, het geleverde exemplaar worden gekopieerd (op CD's, of USB-sticks of geheugenkaarten). Nadere instructies volgen bij de Maartmededeling.

De spraaksynthese-pdf is bestemd voor kandidaten die gewend zijn om te gaan met spraaksynthese. Zij weten dat het computerspraak is, dat klemtonen niet altijd correct worden gelegd (al wordt dat steeds beter), en dat de voorleesstem niet altijd afkortingen, formules en woorden in een andere taal (in een Nederlandse tekst waar ineens "in the middle of nowhere" in staat) correct voorleest. Dat zal ook gelden voor de pdf's die bij het examen worden geleverd. Daarnaast kan het incidenteel voorkomen dat tekst in een cartoon of grafiek niet verklankbaar is. Als zich dat voordoet en de kandidaat heeft behoefte aan voorlezen, kan de kandidaat aan een toezichthouder vragen dat enkele woord voor te lezen. Omdat het slechts om zeer incidentele situaties zal gaan, hoeft de kandidaat daarvoor niet apart te worden gezet.

De vanaf 2013 te leveren pdf's hebben de bovengenoemde lichte beperkingen die de kandidaat in het dagelijks gebruik ook ervaart, maar zijn op een aantal fundamentele punten beter geschikt gemaakt dan tot nu toe voor spraaksynthese.

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

september 2012

Bij langere teksten wordt voorkomen dat regel- en alineanummers worden voorgelezen. Ook wordt ervoor gezorgd dat goed wordt omgegaan met kolommen. Tenslotte zal de pdf worden voorzien van markers die ervoor zorgen dat bij examens moderne vreemde talen automatisch geschakeld wordt tussen de vreemde taal en Nederlands.

Een enkel merk spraaksynthesoftware werkt niet met de standaard pdf maar met een eigen bestandsformat (Kurzweil met KES-bestanden). De recente versies van deze software kunnen een pdf met de markers voor o.a. kolommen en taalwisseling direct omzetten in KES. Onderzocht wordt nog of dit probleemloos verloopt en in hoeverre aanvullende (overgangs)maatregelen nodig zijn voor scholen die met een oudere versie werken. Nadere mededelingen volgen, uiterlijk in de Maartmededeling.

2.3.3 Keuze tussen spraaksynthese en Daisy

Spraaksynthese of Daisy – wat is het beste voor de kandidaat? Dat is eigenlijk geen vraag die pas bij het centraal examen aan de orde komt, maar al veel eerder bij onderwijs en begeleiding.

Daisy ligt door zijn natuurlijke spraak goed in het gehoor, biedt uitstekende navigatiemogelijkheden bijvoorbeeld tussen tekst en vraag en is zeer eenvoudig te bedienen.

Spraaksynthese klinkt wat "onwennig" de eerste keer. Maar frequente gebruikers weten de voordelen te waarderen. Grootste voordeel: de gebruiker kan in beginsel elk digitaal tekstbestand verklanken, zonder afhankelijk te zijn van het inspreken ervan.

Concreet bij het centraal examen: de kandidaat zal in het algemeen gebruiken wat hij in het onderwijs gebruikt. Wie gewend is aan spraaksynthese, kan zonder veel moeite bij het centraal examen Daisy gebruiken al mist hij dan vast enkele faciliteiten waaraan hij was gewend. Wie gewend is aan Daisy met natuurlijke spraak, kan bij het centraal examen niet uit de voeten met spraaksynthese.

2.4 Digitale examens voor dyslectische kandidaten

Bij de digitale examens in Examentester (algemene vakken BB en KB, en de rekentoets voor alle schooltypen) wordt een dyslexievariant geleverd die voorzien is van de mogelijkheid van spraak. Bij de algemene vakken BB en KB is dat *natuurlijke spraak*, bij de rekentoets *computerspraak*. De bediening vergt nauwelijks oefening, een enkel voorbeeld volstaat (voor de kandidaat die in zijn onderwijs en schoolexamen ook met audio werkte).

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

september 2012

Bij de examens *dans* GL/TL wordt geen spraak geleverd. Als de kandidaat bij dit examen van zijn recht op audio gebruik wil maken, zorgt de school voor een individuele voorleeshulp.

Bij de overige examens GL/TL in Autoplay (drama GL/TL, muziek GL/TL,) wordt standaard in het examen spraak geleverd (computerspraak), dus in het examen voor álle kandidaten. De school mag alle kandidaten toestaan van deze voorziening gebruik te maken. Voor kandidaten zonder leesbeperking biedt audio geen (oneigenlijk) voordeel.

Tijdig ontvangen de scholen geschikte voorbeelden van de examens met spraak.

Bij de examens kunst (algemeen) havo en vwo staan teksten en vragen op het papieren gedeelte. Van dat deel kan, zoals bij alle papieren examens, een Daisy-CD of een spraaksynthese-pdf worden besteld.

Bij computerexamens is vergroting niet mogelijk en niet nodig. Ten aanzien van extra tijd gelden dezelfde regels als bij papieren examens.

3. Kandidaten met een auditieve beperking

Voor kandidaten met een auditieve beperking zijn geen aanpassingen nodig bij papieren examens. Bij digitale examens (Examentester en Autoplay) kan geluid zijn toegepast, dan is aanpassing nodig en wordt een aangepaste versie geleverd of een aangepaste afname geregeld.

Aanpassingen zijn niet nodig bij de rekentoets, deze toets bevat geen geluid.

Bij dans en drama GL/TL en bij kunst (algemeen) havo en vwo wordt een aangepaste "mondelling" afname geregeld, door de docent-examinator met een gecommiteerde van CvE-staatsexamens.

Voor de examens Nederlands en Engels digitaal BB en KB, en indien nodig ook voor andere digitale examens BB en KB als daar functioneel geluid in voorkomt, wordt op bestelling een aangepast examen geleverd.

De mondelinge afname en de aangepaste examens dienen uiterlijk 1 november 2012 te worden besteld bij examens@duo.nl, via een speciaal formulier. Op verzoek kan ook een voorbeeld van een aangepast examen Engels worden geleverd.

4. Kandidaten met een visuele beperking

Voor kandidaten met een visuele beperking wordt op bestelling maatwerk geleverd. Dat kan zijn:

- * Een examen in braille
- * Een examen als digitaal bestand geschikt voor de brailleleesregel
- * Een examen als digitaal bestand geschikt voor spraaksynthese

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

september 2012

- * Een examen in een grotere letter of met een andere achtergrondkleur
- * Een gesproken versie van het examen (Daisy)
- * In enkele gevallen wordt het examen vervangen door een (semi)-mondeling door de vakdocent-examinator met een gecommiteerde van staatsexamens.

Daarnaast worden, indien nodig, de examens aangepast op visuele kenmerken die de toegankelijkheid hinderen. Afbeeldingen kunnen worden toegelicht, formules worden herschreven, opgaven met een sterk visueel karakter kunnen worden aangepast of vervangen door andere opgaven, grote tabellen waaruit globale conclusies moeten worden getrokken kunnen zijn verkleind, etc. Ook digitale examens worden op vergelijkbare manier aangepast. Combinaties zijn mogelijk en gangbaar.

Ook van de rekentoets wordt op bestelling een aangepaste toets geleverd.

Een en ander maakt dat maatwerk nodig is. Dit vereist overleg tussen de school en de makers van het aangepaste examen. Soms kan een kandidaat met een visuele beperking goed uit de voeten met een standaard examen en standaard hulpmiddelen bijvoorbeeld met een digitaal examen BB of KB en spraak - de dyslexievariant. Dan kan de school daarvan gebruik maken. Als de school heeft vastgesteld dat de standaard examens niet voldoen, wordt een en ander gemeld met een speciaal daartoe opgesteld formulier bij examens@duo.nl. Door een medewerker van CvE-staatsexamens met ervaring in de examinering van kandidaten met een visuele beperking wordt dan contact opgenomen met de school. Daarmee wordt ervoor gezorgd dat geleverd wordt wat nodig is (en ook dat levering van overbodige maar wel kostbare aanpassingen wordt voorkomen).

De verlenging van de tijdsduur hoeft bij kandidaten met een visuele beperking niet tot het standaard halve uur beperkt te blijven. Wel gelden de regels omtrent opgave aan de inspectie. Verlenging met meer dan een half uur kan ertoe leiden dat het niet goed mogelijk is om twee examens op een dag af te leggen. Waar het rooster dat wel voorschrijft, kan worden uitgeweken naar het tweede en eventueel derde tijdvak. Het rooster tweede tijdvak zal op hoofdlijnen gelijk zijn aan dat van 2012. Het maatwerk voor examens van kandidaten met een visuele beperking maakt dat het meestal niet mogelijk is om een aangepast examen in het tweede tijdvak af te leggen als (omdat) pas na het vaststellen van de uitslag eerste tijdvak, enkele dagen voor het tweede tijdvak, bekend is of de kandidaat herkanst en in welk vak. In dat geval vindt de herkansing plaats in het derde tijdvak. Als al eerder bekend is dat de kandidaat voor een vak aan het tweede tijdvak deelneemt (bijvoorbeeld vanwege de

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

september 2012

verlengde tijdsduur) kan wel tijdig het benodigde examen worden geproduceerd.

5. Kandidaten met een zeer zware beperking

Het kan zijn dat een standaard examenafname volstrekt onmogelijk is en dat ook geen van de aangepaste versies van het examen voldoen, bijvoorbeeld bij een zware lichamelijke beperking, of bij een combinatie van beperkingen,. In dat geval neemt de school contact op met het CvE (info@cve.nl). In overleg en samenwerking met CvE-staatsexamens wordt dan een aangepaste afname gerealiseerd.

6. Overige beperkingen

Voor kandidaten met bijvoorbeeld een beperking in het autistisch spectrum of ADHD worden geen aangepaste examens geleverd. De school kan, zonder iets aan de exameneisen te wijzigen, de examencondities voor deze kandidaten optimaliseren door bijvoorbeeld het voorkomen van afleiders en het structureren en vooraf laten ervaren van de regels bij de afname. Daarnaast kan, bij aanwezigheid van een deskundigenrapport en met melding aan de inspectie, op grond van artikel 55 beperkte tijdverlenging worden toegekend.

Tijdverlenging is ook mogelijk voor kandidaten met diabetes.

Ook voor kandidaten met dyscalculie geldt het bovenstaande. Er zijn geen aangepaste examens, of aangepaste correctieregels. Ook is extra informatiemateriaal (rekenkaart) niet toegestaan. Een rekenmachine is bij alle centrale examens voor alle kandidaten toegestaan, maar bij de rekentoets kan alleen de "ingebakken" rekenmachine worden gebruikt bij opgaven waar die verschijnt. Een deel van de opgaven moet zonder rekenmachine worden gemaakt.

7. Procedure - samenvatting

Dyslectische kandidaten

- * Nagaan welke aanpassing gewenst is;
- * Zo nodig (Daisy of spraaksynthese-CD) bestellen voor 1 november;
- * Voor digitale examens en rekentoets hoeft niets te worden besteld;
- * Aanpassingen incl eventuele tijdverlenging z.s.m. melden bij inspectie.

Kandidaten met een auditieve beperking

- * Nagaan welke aanpassing gewenst is;
- * Aanpassing, bijvoorbeeld tijdverlenging, z.s.m. melden bij inspectie;

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

- * Bij digitale examens: speciale uitvoering bestellen met speciaal formulier bij examens@duo.nl;
- * Voor de (digitale) rekentoets hoeft geen speciale uitvoering te worden besteld.

Kandidaten met een visuele beperking

- * Nagaan of wellicht het standaard examen met standaard hulpmiddelen adequaat is;
- * Zo niet, speciale examens bestellen met speciaal formulier bij examens@duo.nl;
- * Ook voor de rekentoets moet een speciale uitvoering worden besteld;
- * Nagaan of examen i.v.m. tijdverlenging over meer tijdvakken moet worden gespreid. In dat geval ook speciale uitvoering tweede tijdvak bestellen. (N.B. het rooster tweede tijdvak zal in hoofdlijnen gelijk zijn aan dat in 2012);
- * Aanpassing z.s.m. melden aan inspectie.

Kandidaten met zeer zware beperking

- * Als standaard afname onmogelijk is: contact opnemen met CvE, info@cve.nl.

Overige beperkingen

- * Nagaan of de condities in de examenruimte kunnen worden geoptimaliseerd;
- * Nagaan of tijdverlenging wenselijk is en aan de voorwaarden wordt voldaan;
- * Zo spoedig mogelijk aanpassing melden aan inspectie.

Rekentoets vmbo, havo en vwo

- Dyslexievariant wordt geleverd bij elke bestelling;
- Geen aanpassing nodig voor kandidaten met een auditieve beperking;
- Speciale bestelling nodig voor kandidaten met een visuele beperking;
- Geen speciale uitvoering voor kandidaten met dyscalculie;
- T.a.v. de tijdverlenging geldt artikel 55 Eindexamenbesluit VO;
- T.a.v. hulpmiddelen geldt: basispakket *zonder* rekenmachine, bij relevante opgaven zit de rekenmachine in de opgave.

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

september 2012

8. Wat mag niet?

Wat mag niet? Zelf examen aanpassen, vergroten, toelichting geven, hoofd- en bijzaken aangeven, extra informatiemateriaal verstrekken waarvan de inhoud in het examen wordt getoetst.

9. Extra informatie

Verschillende instanties geven extra informatie over het onderwijs aan leerlingen met een specifieke beperking. In die informatie wordt ook verband gelegd met de regelgeving rondom de examinering en de centrale examinering. Aan die informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Door de instanties wordt echter bij het samenstellen de grootst mogelijke zorgvuldigheid betracht. De informatie is dan ook zinvol, voor begeleiders en RT-ers die een beeld willen krijgen van de regels en mogelijkheden rondom het centraal examen en voor examensecretarissen die een beter beeld willen krijgen van beperkingen en de mogelijkheden in het onderwijs.

Voor blinde en slechtziende leerlingen:

www.eduvip.nl, met info over (centrale) examens onder "wet en regelgeving"

Voor dyslectische leerlingen:

www.steunpuntdyslexie.nl geeft info over de regels bij examinering (zie "uitgelicht", rechts op de homepage). Daarnaast is door het steunpunt een protocol uitgegeven voor onderwijs en examinering van leerlingen met dyslexie, ook te vinden op deze website. Een herziene versie van het protocol, met o.a. de nieuwste regels omtrent lettergrootte, is in voorbereiding (september 2012).

Voor dyscalculie:

Najaar 2012 is het protocol "Ernstige Reken- Wiskundeproblemen en Dyscalculie" (ERWD) voor het vo verschenen; zie www.volgens-bartjens.nl voor samenvatting en bestelling

Voor leerlingen met een auditieve en/of communicatieve beperking:

Er is een protocol in voorbereiding (SIMEA)

Voor de rekentoets:

Steunpunt taal en rekenen VO (www.steunpunttaalenrekenenvo.nl) en de brochure over de pilot rekentoets van CvE op www.cve.nl/pdf

Kandidaten met een beperking – centrale examens 2013

Deze tekst is samengesteld als bijlage bij de Septembermededeling die in september 2012 op examenblad is gepubliceerd (officieel: mededelingen over de eindexamens 2013 voor vwo, havo, vmbo en vavo).

september 2012